

Asia: VN/12734/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi liittyen pakottamalla solmitun avioliiton kumoamiseen

Avioliiton kumoaminen

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä

Luonnoksen mukaan lainmuutos on lähinnä symbolinen. Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että avioliiton purkaminen tavanomaisessa avioeromenettelyssä on yksinkertaisempaa ja halukkuutta hakea avioliiton kumoamista vähentäneen muun muassa pakottamiseen liittyvät näyttövaikeudet ja oikeudenkäyntikulut.

Toisaalta yksittäisissä tilanteissa avioliittoon pakotetulle henkilölle voi olla tärkeää, että avioliiton saa kumottua eikä kumoamisen seurauksena siviilisääty ole eronnut, vaan palautuu siihen, mikä hänellä on ollut ennen pakottamalla solmittua avioliittoa. Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että tämä on tärkeää yhteisöissä, joissa avioeroon liittyy voimakas stigma.

Tasa-arvovaltuutettu yhtyy luonnoksessa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan erillissäännös on tärkeä viesti siitä, että avioliittoon pakottaminen tunnustetaan ihmisoikeusloukkaukseksi ja ettei pakottamalla solmittua avioliittoa hyväksytä.

Vaikutusarviointi sisältää arvion esityksen vaikutuksesta sukupuolten tasa-arvoon. Tältä osin esityksessä todetaan, että "(a)violiiton kumoamista koskevat säännökset ovat sukupuolineutraaleja. On kuitenkin huomattava, että selvitysten mukaan avioliittoon pakotettu on yleisimmin tyttö tai nainen, vaikka myös poikia ja miehiä pakotetaan avioliittoon". Lakimuutoksen arvioidaan kohdistuvan tosiasiallisesti enemmän naisiin mahdollisina hakemuksen tekijöinä, mutta kaiken kaikkiaan todetaan, että hakemuksen käsittelyllä on vaikutusta avioliiton molempiin osapuoliin eli sekä naisiin että miehiin. Kansalaisten aseman vaikutusarvioinnin kohdalla todetaan, että "(o)n esitetty, että avioliiton purkamismuodon sijasta leimaava merkitys on sillä, että nainen on ollut avioliitossa. Naisen asema on siten leimaantunut ja haavoittuvainen avioliiton purkamismuodosta riippumatta."

Tasa-arvovaltuutettu kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä pakkoavioliittoja ei tunnisteta ja käsitellä johdonmukaisesti sukupuolittuneena ilmiönä. Vaikka lainsäädännön kirjaukset ja ehdotettu muutos ovat kieleltään sukupuolineutraaleja ja sovellettavissa samalla tavalla miehiin ja naisiin, kyseessä ei ole sukupuolineutraali ilmiö. Esimerkiksi Euroopan neuvoston yleissopimuksessa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin sopimus) säännellään nimenomaisesti pakkoavioliitoista.

Tasa-arvovaltuutettu katsoo, että ehdotettu lakimuutos merkitsee naisiin ja tyttöihin tyypillisesti kohdistuvan ihmisoikeusloukkauksen tunnistamista kansallisessa lainsäädännössä. Vaikka lakimuutoksen vaikutus olisikin ensisijassa symbolinen, se on kuitenkin tästä näkökulmasta tärkeä kannanotto, eikä sen merkitystä tule väheksyä.

Ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä

-

Muut huomiot

Onko teillä muuta lausuttavaa ehdotukseen liittyen?

-

Maarianvaara Jukka
Tasa-arvovaltuutettu

Rantala Marjo
Tasa-arvovaltuutettu